

مطالعه و بررسی پوشاک بانوان کرد کرمانشاه

۱. علی محمودی عالمی

استادیار گروه هنر، دانشگاه غیرانتفاعی مارلیک، نوشهر، مازندران، ایران.

۲. زهرا فخرطاولی

دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه طراحی پوشاک، دانشگاه غیرانتفاعی مارلیک، نوشهر، مازندران، ایران.

چکیده

پوشاک هر قوم و ملت در اصل مشخص کننده شخصیت و هویت فرهنگی آن قوم و ملت و نشانه از پایداری و اعتقاد آنان به آداب و رسوم و ضمناً به نوعی نشانگر علاقه آنان به استقلال فرهنگی و اقتصادی و سیاسی است. تنوع پوشش ها و البسه های محلی گردی، ملون بودن و اهمیت دادن به پوشش توأمان با زیبایی و تأثیرات عوامل جغرافیایی و جوی در ایجاد این تنوع طرح به خود اختصاص داده است. باید گفت بدون تردید هیچ کشوری همچون کشور ما دارای تنوع فوق العاده و چشمگیر در پوشاک سنتی نبوده و نیست. باتوجه به اینکه لباس های سنتی از تعداد قطعات بسیاری تشکیل شده است؛ ولی از راحتی خاصی برخوردار بوده و برای انجام امور روزمره مورد استفاده قرار می گیرد. همچنین لباس های سنتی دارای تنوع رنگی بسیاری هستند و در جنسیت هایی نازک و ضخیم بوده است. هدف از این پژوهش مطالعه و بررسی پوشاک بانوان کُرد کردستان است. این پژوهش بر اساس هدف از نوع تحقیقات بنیادی و بر اساس ماهیت و روش از نوع تحقیقات توصیفی است. چگونگی گردآوری اطلاعات در این پژوهش به روش اسنادی (کتابخانه ای) است که براساس آن کلیه منابع و شواهد مورد مطالعه و فیش برداری قرار خواهند گرفت.

واژگان کلیدی: پوشاک، بانوان، کرد، کرمانشاه.

مقدمه

پوشاک به عنوان یکی از نیازهای اولیه بشر، ابتدا صرفاً جنبه کاملاً کاربردی داشت و می توان گفت نیاز انسان به پوشاک زاینده شرایط آب و هوایی و حفظ او در برابر گرما و سرمای محیط اطرافش بود. بنابراین انسان بدون توجه به جنبه های ظاهری لباس، از مواد طبیعی پیرامونش، از شاخ و برگ درختان تا پوست حیوانات در جهت پوشش خود و تن پوشش استفاده برد. انسان در آن زمان شاید هیچ وقت تصور نمی کرد که پوششی که او به عنوان محافظ خود در برابر شرایط محیطی اش به کار می برد، در طول اعصار به یکی از عناصر فرهنگی تبدیل شود. طی روند تاریخ تمدن و فرهنگ و متمدن شدن انسان، پوشاک دیگر تنها نقش یک پوشنده صرف را نداشت بلکه در طول زمان بُعد زیبایی شناسی آن از کاربرد اولیه اش بیشتر مورد توجه قرار گرفت. پوشاک که به عقیده بسیاری از صاحب نظران تقلید انسان از پوشش (پشم و پوست) حیوانات پیرامونش بود، به یکی از مهم ترین ابزارهای انتقال فرهنگ بشر از گذشته های بسیار دور تا حال حاضر تبدیل شد. جوامع متمدن کهن با نوع پوشش و تزئینات به کار برده شده در پوشاک، معرف فرهنگ و اعتقاداتشان بودند. پیشرفت بشر و آغاز زندگی شهرنشینی و طبقاتی شدن جوامع و همچنین پیدایش مشاغل مختلف در سطح جامعه، باعث تفکیک لباس افراد بر اساس موقعیت و منزلت اجتماعی آنها از یکدیگر شد. پوشاک هر قوم و ملت در اصل مشخص کننده شخصیت و هویت فرهنگی آن قوم و ملت و نشانه از پابندی و اعتقاد آنان به آداب و رسوم و ضمناً به نوعی نشانگر علاقه آنان به استقلال فرهنگی و اقتصادی و سیاسی است. تنوع پوشش ها و البسه های محلی گردی، ملون بودن و اهمیت دادن به پوشش توأمان با زیبایی و تأثیرات عوامل جغرافیایی و جوی در ایجاد این تنوع طرح به خود اختصاص داده است (شرفکندی، ۱۳۶۹). باید گفت بدون تردید هیچ کشوری همچون کشور ما دارای تنوع فوق العاده و چشمگیر در پوشاک سنتی نبوده و نیست. با توجه به اینکه لباس های سنتی از تعداد قطعات بسیاری تشکیل شده است؛ ولی از راحتی خاصی برخوردار بوده و برای انجام امور روزمره مورد استفاده قرار می گیرد. همچنین لباس های سنتی دارای تنوع رنگی بسیاری هستند و در جنسیت هایی نازک و ضخیم بوده است. هدف این پژوهش بررسی و مطالعه پوشاک بانوان کرد کرمانشاه است و بر این اساس روش تحقیق این پژوهش بر اساس هدف از نوع تحقیقات کاربردی و بر اساس ماهیت و روش از نوع تحقیقات توصیفی-تحلیلی است. چگونگی گردآوری اطلاعات در این پژوهش به روش اسنادی (کتابخانه ای) است که بر اساس آن کلیه منابع و شواهد تاریخی مورد مطالعه و فیش برداری قرار گرفته است.

کرمانشاه

استان کرمانشاه با مساحتی معادل ۴۳۴،۲۴ کیلومترمربع در غرب ایران واقع شده است. براساس آخرین تقسیمات اداری و کشوری شهرستان های استان کرمانشاه عبارتند از: اسلام آباد غرب پاوه، جوانرود، سرپل ذهاب، سنقر، صحنه قصرشیرین، کرمانشاه، کنگاور، گیلان غرب و هرسین. این استان از شمال به استان کردستان، از جنوب به استان های لرستان و ایلام از شرق به استان همدان و از غرب به کشور عراق محدود شده است (همان). استان کرمانشاه در سال ۱۳۸۵ حدود دو میلیون نفر جمعیت داشت که از این تعداد ۷۵/۶۱ درصد در نقاط شهری و ۷/۳۷ درصد در نقاط روستایی سکونت داشته و بقیه غیرساکن بودند. استان کرمانشاه مابین فلات ایران و جلگه بین النهرین در یک ناحیه کوهستانی قرار دارد و سراسر آن را قله و ارتفاعات سلسله جبال زاگرس فراگرفته است. در بخش هایی از دامنه های کم شیب و گسترده این کوهستان زمین های کم ارتفاع و جلگه های آبرفتی به وجود آمده است (محمودی، ۱۳۵۲).

استان کرمانشاه در معرض جبهه های مرطوب مدیترانه ای قرار دارد که در برخورد با هوای سرد ارتفاعات زاگرس، به برف و باران تبدیل می شوند. در استان کرمانشاه چهار اقلیم متفاوت قابل تشخیص است:

اول: زمستان ملایم و تابستان گرم و خشک که شهرستان های قصرشیرین، سرپل ذهاب و دهستان ازگله در جنوب غربی جوانرود را شامل می شود.

دوم: زمستان و تابستان خنک که شهرستان های پاوه و جوانرود و بخش کرد از توابع شهرستان اسلام آباد غرب را دربرمی گیرد.

سوم: اقلیم نیمه خشک و استپی خنک که شهرستان های سنقر و دهستان پشت دربند از توابع شهرستان کرمانشاه را دربرمی گیرد.

چهارم: اقلیم نیمه خشک و استپی گرم که شهرستان های کنگاور، صحنه و هرسین را شامل می شود. به طور کلی استان کرمانشاه از نظر آب و هوایی به دو منطقه گرمسیر (غرب) و سردسیر در سایر نواحی تقسیم می شود. بادهای مهم استان کرمانشاه عبارتند از: بادهای غربی که رطوبت نسبی اقیانوس اطلس و مدیترانه را به قلمرو این استان منتقل می کند و موجب بارندگی می شود. این باد بیشتر در فصل های زمستان و بهار می وزد. بادهای شمال که در فصل تابستان می وزند و در اعتدال آب و هوای بخشی از استان و کاهش گرمای آن مؤثراند و باد سام یا سموم که تنها در منطقه نوار مرزی می وزد و هوای آن را در تابستان ها بسیار گرم و غیرقابل تحمل می سازد و زیان های بسیاری به بار می آورد (محسنی، ۱۳۸۳).

نقشه ۱- نقشه کرمانشاه؛ (زنده دل، ۱۳۸۷)

تاریخ و فرهنگ استان کرمانشاه

اقوام مهاجر گوتی یا کاسی در هزاره سوم و چهارم قبل از میلاد در کوهساران زاگرس سکونت داشتند و سرانجام بین النهرین را تصرف کردند. به استناد کتیبه های بابل، آشور و عیلام، طوایفی به نام های لولوبی، گوتی، فایری، آمودا و پارسوا نیز در دامنه های زاگرس ساکن بوده اند.

لولوبی ها یا لولوها اجداد لرها محسوب می شوند و در زمان های گذشته در ذهاب، شهر زور و سلیمانیه زندگی می کرده اند. برای نخستین بار نام ماد به صورت آماده ای در حملات آشوریان به نواحی کردستان فعلی ذکر گردیده است. بنابراین می توان دریافت که از هزار سال قبل از میلاد قوم ماد در دامنه های زاگرس سکونت داشته است. غیر از مادها، دو طایفه دیگر به نام پارس ها و کردها نیز در شمار ساکنان دامنه های زاگرس ذکر شده است. ساخت شهر کرمانشاه به بهرام، شاه ساسانی منسوب است که در روزگار پدر فرمانروایی ایالت کرمان را داشت و بدین جهت به کرمانشاه لقب یافته بود. کرمانشاه پس از شکست ایرانیان در نهانوند به تصرف عرب ها درآمد. در قرن چهارم هجری قمری سلسله کوچکی از اکراد به نام حسنویه در ولایت غرب استقلال یافتند. مؤسس این سلسله، نزدیک ۵۰ سال حکمفرمایی کرد و قلعه بزرگ سرماج را در مجاورت دینور به عنوان مقر و محل دفین و نفایس خود قرار داد. در سال ۴۴۱ هجری قمری سلطان طغرل سلجوقی صد هزار سپاهی به تسخیر قلعه سرماج فرستاد و پس از چهار سال آن را تسخیر کرد. در دوره سلجوقیان، کرمانشاه شهری آباد بود و خلیفه عباسی برای مقابله با مسعود سلجوقی بدین شهر لشکر کشید (درویش، ۱۳۶۵).

در دوره مغول و در حمله هلاکو به بغداد، این شهر آسیب فراوان دید. این منطقه در دوره تیموریان، در شمار بلاد همدان به‌شمار می‌آمد و در قرون نهم و دهم هجری، بارها مورد تهاجم عثمانی‌ها قرار گرفت. به گفته سیاحان خارجی، در روزگار صفویه، کرمانشاه شهری پرنعمت و آباد بود و کاروانسراها و پل‌های متعدد داشت. خاصه آنکه به‌علت علاقه شدید صفویه به اماکن متبرکه و اهمیت ارتباطی آن با کربلا و نجف، این شهر رونق فراوان یافت. در زمان حکومت نادر، قلعه قدیمی شهر ویران و قلعه‌ای دیگر ساخته شد. کریمخان زند، کرمانشاه را تصرف کرد و بالاخره کرمانشاه در عهد قاجار مرکز ولایات غرب و والی- نشین شد. محمدعلی میرزای دولتشاهی فرزند فتحعلی‌شاه، برای مقابله با عثمانی‌ها در شهر کرمانشاه استقرار گرفت. مردم استان کرمانشاه همانند دیگر شهرهای ایران، در جنبش مشروطیت، نقش فعالی داشتند (بایندر، ۱۳۷۰).

کرمانشاه در جنگ‌های جهانی اول و دوم به تصرف قوای بیگانه درآمد. کرمانشاه امروزی استانی آباد است و مرکز آن شهر کرمانشاه می‌باشد. استان کرمانشاه از مناطق کردنشین سرزمین ایران است. زبان کردی از خویشاوندان نسبی زبان فارسی است و مشابهت‌های فراوان با قواعد دستوری و دیگر خصوصیات زبان فارسی دارد. زبان کردی گویش‌های متفاوتی دارد که از مهم- ترین آنها می‌توان به گویش‌های کلهری، اورامی، سورانی (جافی)، لکی و گویش فارسی اشاره کرد. نژاد مردم استان کرمانشاه آریایی است. بر بستر خصوصیات قومی، نژادی، زبانی و باورهای مذهبی مردم کرمانشاه نظام فرهنگی مردم استان شکل گرفته و شاعران و نویسندگان مشهوری از آن برخاسته‌اند (شرفکندی، ۱۳۶۹).

پوشاک زنان کرد کرمانشاه

منطقه کرمانشاهان -که مرکز آن کرمانشاه است و در جنوب کردستان و شمال لرستان قرار دارد- با اینکه دارای مردمی مختلف با خصوصیات و گویش‌های متنوع است، بخش شمالی آن را کردها و جنوبی را لرها اشغال کرده‌اند (ضیاءپور، ۱۳۴۷). بانوان این منطقه، موهای سر خود را چون دیگر بانوان کرد یا بلوچ و ترکمن، اغلب به‌صورت گیسوان ریز می‌بافند و گاهی آنها را از میان گیسوبندهای نقره‌ای که معمول بانوان کرد و بلوچ و ترکمن است، می‌گذرانند. گاهی نیز موها را شانه زده به دو طرف صورت، نشان می‌کنند. پوشاک اساسی بانوان کرد منطقه کرمانشاهان شامل نه تکه است که عبارتند از: سربند، زیرپوش، پیراهن، جلیقه، نیم‌تنه (یل)، قبا، روپوش، شلوار و کفش (رهو، ۱۳۸۱).

سرپوش‌ها (سربند بانوان کرمانشاهان)

سربند بانوان این منطقه، پرپشت است و از چندین دستمال بزرگ کلاغی ریشه‌دار تشکیل شده است. این دستمال‌ها را معمولاً بر دوره کلاهی که گاه شبیه عرقچین است، می‌پیچند. پس از آنکه موی سر را شانه زدند و به دو بر صورت رها کردند و سربند اولی را بستند، کلاغی‌های دیگر را بر رو و پیرامون هر یک دیگر رها تر می‌پیچند و دنباله‌ای نیز از آن بر پشت سر می‌آویزند. در این سربند، کلاغی آخرین و رویی را چنان ترتیب می‌دهند که ریشه‌های آن به‌وضع مطلوبی در جلو و پیرامون سر، جلوه‌گری کند (محسنی، ۱۳۸۳).

کلاه بانوان

بانوان ساکن مناطق کردستان و کرمانشاهان (به‌ویژه دختران و نوجوانان) به‌جای سربند، از کلاهک یا عرقچین منجوق‌دوزی شده استفاده می‌کنند که وسیله دلخواهی برای انباشتن زر و زیور و یا سکه‌آرایی فراوانی بر آن است.

تصویر ۱- کلاه زنان کرمانشاه؛ (علوی و ضیاءالدینی، ۱۳۷۶)

تن پوش ها و پیراهن بانوان کرمانشاهان

پیراهنشان، بلند و گشاد است و معمولاً آن را از پارچه های گلدار تهیه می کنند. یقه پیراهن از جلو تا زیر سینه باز است و شکل یقه سه گوش می باشد. آستین راسته و بی سرآستین و ساده است، گاهی سرآستین به آن می دهند و در این صورت با دکمه بسته می شود. برخی از زنان پیراهن خود را از مخمل های رنگارنگ انتخاب می کنند (ضیاءپور، ۱۳۴۷: ۲۴).

تصویر ۲- زنان کرمانشاهی؛ (ضیاءپور، ۱۳۴۷)

زیرپوش بانوان کرمانشاهان

زیرپوش یا زیرپیراهن بانوان این سامان، ساده و بلند است و تا پشت پا می رسد. جنس آن را اغلب از پارچه هایی از نوع چلوار انتخاب می کنند. آستینش دارای برشی ساده است و مچ آن با دکمه بسته می شود. یقه گرد آن نیز با دکمه جمع می شود (ضیاءپور، ۱۳۴۷: ۲۴).

جلیقه بانوان کرمانشاهان

یکی از پوشاک بسیار مجلل بومی و مورد علاقه بانوان کرد، جلیقه است. زیرا علاوه بر رنگ و برش و وضع تزئینی خاص خود به بانوان کرد امکان استفاده از زیورهای گوناگون را می‌دهد. این تن‌پوش بی‌آستین، با قد کوتاهش که تا کمرگاه می‌رسد، همیشه از مخمل‌های الوان تهیه می‌شود و دارای آستر و گاهی هم لفاف است و یقه آن سه‌گوش و گاهی دارای برگردان است. بر کناره‌های جلیقه از بالای یقه تا به گوشه‌ها و پهلوه‌ها به پهنای سه انگشت، یراق‌دوزی و نواردوزی می‌شود و بانوان کرد نیز بر روی این تزئینات سکه‌ها و زیورهای فراوان نصب می‌کنند. جلیقه چون در این سامان بهتر تهیه می‌شود، به نواحی دیگر کردنشین نیز برده می‌شود (یارشاطر، ۱۳۹۱).

- نیم تنه (یل)

یل بانوان کرد این منطقه که قدش چون قد جلیقه کوتاه است و آستینش نیز به مچ دست می‌رسد، از لحاظ شکل اساسی، تفاوتی با یل‌های بانوان دیگر ندارد. جز اینکه دم آستین‌های برخی، در برخی مناطق، ممکن است ساده یا با سنبوسه‌های کوتاه باشد یا اینکه سراسر کناره یل دارای نوارهای الوان و یراق باشد. آستین یل بانوان کرد عموماً بدون سنبوسه است و فقط بر دم آستین، چاک‌های کوتاه دارد و به‌عنوان تزئین برخی جاهای آن را چرخ‌دوزی می‌کنند. کناره‌های یل در حالت پوشیده دائماً از هم باز است. پارچه‌های یل را همیشه از جنس مرغوب مخمل یا پارچه‌های زری انتخاب می‌کنند (همان).

- قبای بانوان کرمانشاهان

قبای بانوان این سامان مانند پیراهنشان تمام‌قد، بلند است و تا پشت پایشان می‌رسد. رویه آن اغلب از مخمل‌های الوان تهیه می‌شود و دارای آستری از جنس پارچه گلدار می‌باشد. قسمت جلوی دامن از پایین تا زیر سینه، از هم باز است و به حوالی پهلوه‌ها می‌ایستد. ولی در روی سینه لبه‌های آن به هم می‌رسد. طبق معمول بر این لبه‌ها سکه‌ها و زیورها را می‌آویزند و به این وسیله نیز زمینه دیگری برای جلوه‌گری بدست می‌گیرند (ضیاءپور، ۱۳۴۷: ۲۹).

روپوش بانوان کرمانشاهان

روپوش، چادری است از ابریشمی مشکی به درازای دو متر و پهنای کمتر که معمولاً آن را از درازا بر پشت و گرده می‌افکنند و در گوشه بالایی آن را به جلو آورده در پیش روی سینه گره می‌زنند (ضیاءپور، ۱۳۴۷: ۲۹).

شلوار بانوان کرمانشاهان

شلوار بانوان کرد این سامان، همان شلوار معمول میان دیگر زنان کرد است. لیف‌های با دو ساق بلند تا مچ پا و میان ساق چهارگوشه و پهن و دمپای جمع‌شده بر دور مچ پا.

کفش بانوان کرمانشاهانی

گو اینکه بانوان کرد چون همه زنان دیگر ایران امروزه گرایش زیادی به کفش‌های شهری پیدا کرده‌اند و کفش‌های بومی خودشان، دیگر جلوه‌ای برایشان ندارد. با این وصف پای‌پوش معمول و بومی بانوان کرمانشاهان همان کفش دستباف رنگین است که به گیوه کرمانشاهی مشهور است.

تصویر ۳- کفش کرمانشاهی زنان؛ (ضیاءپور، ۱۳۴۷)

نتیجه

پوشاک نمایشگر آداب و عادات مردمان یک جامعه است و از طریق ویژگی‌های موجود در خود، می‌تواند با انسان‌ها ارتباط برقرار کند. نوع پوشش بانوان، نحوه حضور آنان در عرصه‌های فرهنگی و فعالیت‌های اجتماعی را برمی‌تاباند. تغییرات پوشاک زنان کرد، طبق گزارش سفرنامه‌ها، حالت تدریجی و کند داشته و در هر دوره، به‌رغم تغییرات حاصل‌شده، مشترکاتی با گذشته محفوظ مانده است. در اجزایی همچون شال کمر، شلوار و نیم‌تنه، مهم‌ترین دگرگونی در فرم و اندازه بوده؛ به این معنا که با حفظ طرح اولیه اجزای لباس، شکل و اندازه آن تغییر کرده است. برخی از بخش‌ها مانند عمامه، با گذشت زمان ساده‌تر شده و در نهایت حذف گردیده، به‌طوری‌که امروزه ممکن است تنها در مراسم خاص مانند عروسی و رقص، جهت تزیین و نمایش آن را بر سر ببندند. از نگاه سیاحان، عوامل تأثیرگذار بر پوشاک زنان کرد، در طبیعت کوهستانی و نوع معیشتشان تبلور یافته و چنین استنباط می‌شود که با توجه به اهمیت جغرافیا و موقعیت سکونت، عوامل فوق در شکل‌گیری پوشاک زنان کرد و به‌تبع آن لباس مردان، از عوامل اساسی به‌شمار آیند؛ زیرا همواره مقتضیات محیط و نوع معیشتی که برخاسته از آن است، بر الگوی پوشش تأثیرگذار بوده است. در کنار این دو عامل (محیط، معیشت)، قبیله‌گری هم نقش مهمی بر پوشاک داشته؛ به‌طوری‌که دلیل متفاوت بودن پوشاک، به ساختار قبیله‌ای برمی‌گردد. زیرا هر یکی از قبایل، سعی داشتند لباس مختص به خود را داشته باشند.

۱- منابع

- بایندر، هانری (۱۳۷۰). *سفرنامه هانری بایندر کردستان، بین النهرین و ایران*. ترجمه: کرامت‌الله افسر. چاپ اول. تهران: فرهنگسرا یساولی.
- دروویل، گاسپار (۱۳۶۵). *سفر در ایران*. ترجمه: منوچهر اعتماد مقدم. چاپ دوم. بی جا.
- رهو، روشنگ (۱۳۸۱). «پوشاک زنان کرد». *فصلنامه فرهنگ کردستان*، شماره ۶۹-۸۱، ۱۱.
- زنده‌دل، حسن (۱۳۸۷). *لوح فشرده چند رسانه‌ای*. تهران: نشر ایرانگردی.
- شرف‌کندی، عبدالرحمن (۱۳۶۹). *هه نبانه بۆرینه فرهنگ کردی - فارسی هه ژار*. چاپ اول. تهران: انتشارات سروش.
- شمیم، علی‌اصغر (۱۳۷۰). *کردستان*. چاپ اول. بی جا: نشر مدبر.
- ضیاء‌پور، جلیل (۱۳۴۷). *پوشاک ایل‌ها، چادر نشینان و روستاییان ایران*. بی جا: انتشارات اداره فرهنگ عامه از انتشارات وزارت فرهنگ و هنر.
- ضیاء‌پور، جلیل (۱۳۴۷). *زیورهای زنان ایران از دیرباز تا کنون*. تهران: انتشارات میراث فرهنگی.
- محسنی، شیرین (۱۳۸۳). «لباس کردی در ایران». *پوشاک در ایران زمین (مصور)*، سری مقالات *دانشنامه ایرانیکا*، زیر نظر احسان یارشاطر، ترجمه: پیمان متین، با مقدمه علی بلوکباشی، چاپ دوم، تهران: امیرکبیر، ۲۷۷-۲۷۳.
- محمودی، فرج‌الله (۱۳۵۲). *جغرافیای ناحیه‌ای قروه، بیجار، دیواندره*. تهران: نشر بینا.

Studying and examining the clothing of Kurdish women of Kermanshah

Ali Mahmoudi Alami

Assistant Professor, Art Department, Non-Profit
Marlik University, Nowshahr, Mazandaran, Iran.

Zahra Fakhrtavali

Master's student, Clothing Design Department,
Marlik Non-Profit University, Nowshehr,
Mazandaran, Iran.

Abstract

The clothing of each nation and nation basically characterizes the character and cultural identity of that nation and nation and is a sign of their adherence and belief in customs and traditions, and at the same time, in a way, it shows their interest in cultural, economic and political independence. The diversity of local Kurdish clothing and clothing, the softness and importance of the clothing combined with the beauty and effects of geographical and atmospheric factors in creating this variety of design. It must be said without a doubt that no country has had and does not have an extraordinary and impressive diversity in traditional clothing like our country. Given that traditional clothes are made up of many parts; But it has special comfort and is used for everyday tasks. Also, traditional clothes have many color variations and are thin and thick in some genders. The purpose of this research is to study and compare the clothes of Kurdish women in Kurdistan. This research is based on the purpose of fundamental research and based on the nature and method of descriptive research. The method of collecting information in this research is the document (library) method, based on which all sources and evidence will be studied and scanned.

Key words: clothing, women, Kurdish, Kermanshah.